

Київський університет імені Бориса Грінченка

Історико-філософський факультет

Кафедра всесвітньої історії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної
та навчальної роботи

О.Б.Жильцов
« 24 » 10 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія зарубіжних політичних вчень

для студентів

спеціальності **052 Політологія**

освітнього рівня **Першого (бакалаврського)**

освітньої програми **Політологія**

спеціалізації **Політичний менеджмент, політичні технології і PR**

Київ – 2018

Розробник: Віталій Миколайович Завадський, кандидат історичних наук, доцент кафедри Всесвітньої історії

Викладач: Віталій Миколайович Завадський, кандидат історичних наук, доцент кафедри Всесвітньої історії

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри всесвітньої історії Історико-філософського факультету

Протокол _____ від 30 серпня 2018 року

Завідувач кафедри _____ д.і.н., професор Срібняк І.В.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми _____

_____. _____.20__ р.

Гарант освітньої (професійної/наукової програми)

_____ доктор політичних наук, доцент Панасюк Л.В.

Робочу програму перевірено

____. _____.20__ р.

Заступник декана _____

Пролонговано:

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

на 20__ / 20__ н.р. _____ (_____), «__» _____ 20__ р.,
протокол № ____

©Завадський В.М., 2018 р.

©Київський університет імені Бориса Грінченка,
2018 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	Обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	Українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	9/270	
Курс	1,2	
Семестр	1,2,3	
Кількість змістових модулів з розподілом:	9	
Обсяг кредитів	9	
Обсяг годин, в тому числі:	270	
Аудиторні	126	
Модульний контроль	18	
Семестровий контроль	70	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	Іспити у 1,2,3	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - формування розуміння історії розвитку зарубіжної політичної думки від часів утворення перших держав до сьогодення.

Дисципліна спрямована на формування таких фахових (професійних) програмних компетентностей освітньої програми підготовки:

Загальна компетентність (ЗК-09). Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня, з експертами з інших галузей знань. Здатність до ефективного комунікування, готовність до співпраці з колегами, вміння працювати в колективі; навички публічного мовлення, здатність ясно та виразно висловлюватися в процесі комунікації; увага і толерантність до іншої (й інакшої) думки; здатність аналізувати зміст думки та структуру в процесі спілкування та адекватно на неї реагувати; прояв мотивації до участі в суспільному житті.

Фахова компетентність (ФК-01). Ерудиція у сфері політології (науково-гуманітарний горизонт мислення). Розуміння загальної природи та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації.

Фахова компетентність (ФК-05). Аналітично-текстологічна обізнаність. Здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням якісних і кількісних методів та інструментарію прикладного аналізу. Здатність реферування, рецензування, коментування та анотування першоджерел та дослідницької літератури з політичної проблематики, можливість застосовувати навички наукового редагування.

3. Результати навчання за дисципліною.

Програмні результати навчання з дисципліни:

Знання на відповідному рівні загальну природу та значення політики як специфічного виду людської діяльності та особливої сфери пізнання, включаючи основні віхи розвитку уявлень про політику та її сучасні інтерпретації (ПРН-02-з).

Здатність професійно виконувати політико-організаційні, експертні, дорадчі та консультаційні функції на національному та міжнародному ринку праці (ПРН-06-у).

Здатність проводити професійний пошук, оброблення та аналіз фактів, даних та інформації з різних первинних та вторинних джерел (ПРН-07-у).

Здатність вільно спілкуватися англійською або іншою іноземною мовою у професійній комунікації (ПРН-10-у).

Здатність працювати у професійних колективах, державних і недержавних організаціях (ПРН-05-с).

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для денної форми навчання

Назви змістових модулів і тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Семестр 1							
Змістовий модуль 1. Політичні вчення у Давні часи.							
Тема 1. Вступ до історії зарубіжних політичних вчень.	4	2					2
Тема 2. Політичні вчення в країнах Давнього Сходу.	6	2	2				2
Тема 3. Політична думка в Давній Греції.	6	2	2				2
Тема 4. Політичні вчення Давнього Риму.	6	2	2				2
Модульний контроль.	2						
Разом	24	8	6				8
Змістовий модуль 2. Політична думка Середньовіччя.							
Тема 5. Ранньосередньовічні концепції політичного устрою держав.	6	2	2				2

Тема 6. Еволюція політичних вчень у XIII-XV ст.	6	2	2				2
Тема 7. Політичні вчення доби Відродження.	6	2	2				2
Тема 8. Реформація в Європі. Нові підходи до осмислення державної влади.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	8				8
Змістовий модуль 3. Модерна доба.							
Тема 9. Формування політичних ідей в XVII ст.	6	2	2				2
Тема 10. Абсолютизм в Європі на межі XVII-XVIII ст. та його ідейне наповнення.	6	2	2				2
Тема 11. Політичні вчення представників Доби Просвітництва.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	20	6	6				6
Підготовка та проходження контрольних заходів	20						
Усього	90	22	20				22
Семестр 2							
Змістовий модуль 4. Політична думка другої половини XVII-першої половини XIX ст.							
Тема 12. Обґрунтування боротьби за незалежність Північноамериканських колоній Англії.	6	2	2				2
Тема 13. Політичні ідеї часів Французької буржуазної революції.	6	2	2				2
Тема 14. Консервативний напрямок політичних вчень у Європі першої половини XIX ст.	6	2	2				2
Тема 15. Концептуальне висвітлення політичних ідей в роботах німецьких ідеалістів XIX ст	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	26	8	8				8
Змістовий модуль 5. Часи встановлення конституційних монархій.							
Тема 16. Формування ліберальних концепцій політичного устрою в середині XIX ст.	6	2	2				2
Тема 17. Формування концепцій соціалізму.	6	2	2				2
Тема 18. Марксизм.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	20	6	6				6
Змістовий модуль 6. Становлення індустріального суспільства.							
Тема 19. Політичні вчення в роботах М. Вебера.	6	2	2				2
Тема 20. Політичні вчення на межі XIX-XX ст.	6	2	2				2
Тема 21. Становлення політичної науки на початку XX ст.	6	2	2				2
Тема 22. Поступ нової генерації політичної думки після Першої світової війни.	4	2					2
Модульний контроль	2						
Разом	24	8	6				8
Підготовка та проходження контрольних заходів	20						
Усього	90	22	20				22
Семестр 3							
Змістовий модуль 7. Післявоєнні концепти політичних вчень.							
Тема 23. Політичні вчення середини XX ст.	5	2	2				1
Тема 24. Неоінституціоналізм в системі політичних вчень XX ст.	5	2	2				1
Тема 25. Політична думка 1960-х рр. Теорія суспільного вибору.	5	2	2				1

Модульний контроль	2						
Разом	17	6	6				3
Змістовий модуль 8. Політичні вчення 1960-1970-х рр.							
Тема 26. Політична думка країн Азії у ХХ ст.	5	2	2				1
Тема 27. Ідеї державного устрою в країнах арабського Сходу.	5	2	2				1
Тема 28. Ізраїльські концепції побудови держави.	5	2	2				1
Модульний контроль	2						
Разом	17	6	6				3
Змістовий модуль 9. Сучасні політичні вчення та їх імплементація							
Тема 29. Політичний психоаналіз як напрям в політичних вченнях.	5	2	2				1
Тема 30. Феноменологічні концепти політичних вчень.	3	2					1
Тема 31. Еволюція Марксизму у другій половині ХХ ст. – Неомарксизм.	5	2	2				1
Тема 32. «Франкфуртська школа» як критична теорія індустріального суспільства.	5	2	2				1
Тема 33. Глобалізм у політичних вченнях ХХ-ХХІ ст.	6	2	2				2
Модульний контроль	2						
Разом	26	10	8				6
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	90	22	20				12
Усього за курс	270	66	60				56

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Політичні вчення у Давні часи.

Тема 1. Вступ до історії зарубіжних політичних вчень.

Визначення та етимологія термінів «політика», «політичні вчення», «ідеологія». Предмет, завдання, мета та хронологічні межі дисципліни. Термін «цивілізація», зв'язок ознак цивілізації з організацією влади. Зв'язок світоглядних концепцій із обґрунтуванням політичної влади. Основні теоретико-методологічні засади вивчення історії політичних вчень. Підходи до періодизації історії та політичної думки. Географічна та історична специфікація політичної думки цивілізаційних центрів.

Тема 2. Політичні вчення в країнах Давнього Сходу.

Зміст, географічні та хронологічні межі терміну «Давній Схід». Історичні умови формування світоглядних концепцій та витoki політичних ідей. Основні джерела до вивчення політичної думки давніх держав: Епос про Гільгамеша, закони Хамурапі, Аналі Тутмоса III, «Бехистунський напис» Дарія, Артхашастра, Махабгарата та Рамаєна. Формування моделі влади у «східних деспотіях». Релігійно-міфологічні концепції та їхня проекція на владу.

Спадщина шумерської цивілізації в політичних концепціях держав Близького Сходу у давні часи.

Суспільство Давньої Індії. Кастова структура суспільства. Трактат про мистецтво управління державою «Артхашастра». «Закони Ману» як основа норм соціального кодексу життя.

Індійська держава за часів правління Чандрагупти. Централізація влади.

Давній Китай. Символізування і міфологізація в давньокитайському світогляді. Політичний централізм в епоху Цинь і Хань і його вплив на становлення імперської політичної ідеології. Конфуцій і конфуціанство. Патріархально-патерналістська концепція держави. “Лунь юй”. Держава як велика родина. Моралізм в політиці. Спрямованість політичної етики Конфуція на досягнення внутрішнього миру між верхівкою та низами суспільства й стабілізацію правління. Даосизм і критика конфуціанства. Легізм як політична ідеологія. Мистецтво політичного управління у легістів і роль законів у політичному устрої.

Політичні вчення у часи Цинь Шихуанді. Перша імперія. Обґрунтування політичної влади імператора.

Тема 3. Політична думка в Давній Греції.

Історичний фон формування політичної думки. Дорійська та ахейська спадщина. Два підходи до державотворення. Спарта та Афіни.

Політико-теоретичні напрацювання раннього періоду. (IX – VI ст.ст. до н.е.). Суспільно-політична діяльність Солона. Введення поміркованої цензової демократичної форми правління.

Піфагорійська ідея щодо необхідності перетворення суспільного і політико-правового ладу.

Критика демократії і обґрунтування аристократичних форм правління “кращих” – розумової іморальної еліти.

Давньогрецькі міста-поліси як осередки політичного життя. Особливості державного устрою, форм правління в різних містах-полісах.

Законодавство Лікурга у Спарті. Спартанська політична система.

Сократ про етичні принципи політичного життя. Загальна характеристика політичних поглядів Платона. Концепція ідеального державного устрою в діалозі «Держава». Діалог «Закони». Політико-правове вчення Арістотеля. Афінська Політія.

Політична думка доби Еллінізму. Поширення елліністичної концепції політичного устрою на Сході. Елліністичні держави Сходу. Птолемеївський Єгипет. Реформа релігійної та державної систем як зразок синкретизму грецької та єгипетської політичних традицій.

Тема 4. Політичні вчення Давнього Риму.

Політичні традиції племен Апеннінського півострова. Історичні умови становлення державності у італіків. Утворення римської держави. Рим – як політичний центр.

Розвиток ідеї “змішаного устрою” і концепції республіки Цицероном.

Адміністративно-політичний устрій і організація соціально-політичного життя Стародавнього Риму. Боротьба між патриціями й плебеями, оптиматами і популярами. Криза римської республіки.

Загальні риси римської політичної думки та її взаємозв'язок з давньогрецькими політичними вченнями.

Громадсько-політична діяльність Марка Туллія Цицерона. Позиція “істинного популяра” і почесний титул “захисника вітчизни”. Боротьба проти

всевладдя тріумвіру (Помпея, Цезаря Красса) і можливої військової диктатури. Оцінка встановлення режиму особистої влади Цезаря як «ніч республіки», «втрати свободи в державі».

Цицерон – засновник юридизації поняття держави. Аналіз Цицероном різних форм правління. Цицерон про молодість римської цивілізації порівняно з еллінською. Теоретичні обґрунтування обов'язків державного діяча й ідеального громадянина. Апеляції до природи, до її розуму і законів у правовій концепції Цицерона. В основі права лежить властива природі справедливість. Введення категорії «істинного закону». Державно-політичні погляди римських стоїків. Моральність і образність соціально-політичної концепції Сенеки.

Християнство як державна релігія. Оформлення поділу Римської імперії. Аврелій Августин та його християнська концепція політичного устрою.

Змістовий модуль 2. Політична думка Середньовіччя.

Тема 5. Ранньосередньовічні концепції політичного устрою держав.

Поширення римських традицій влади та християнства з-поміж германських племен. Велике переселення народів та занепад Риму.

Утворення нових держав на уламках Римської імперії. Варварські «правди» (Салічна, Алеманська). Християнство в системі державотворення. «Костянтинів дар». Політична влада в державі Франків. Бенефіційна система Карла Мартела. Становлення феодалної системи. Поширення норманських традицій влади.

Арабське завоювання Піренейів та його вплив на європейські держави.

Візантійська традиція влади. «Стратегікони». Формування зовнішньополітичних концепцій Візантії та поширення християнства.

Тема 6. Еволюція політичних вчень у XIII-XV ст.

Формування станово-представницької монархії в державах Європи. Початок англійського парламенту. «Велика хартія вольностей» як рефлексія політичної думки. Середньовічні міста. Формування третього стану.

Політичні вчення Фоми Аквінського. Християнська мораль як основа політичної влади. Ідеальна державна згідно із концепцією Аквіната. «Сума теології».

Вільям Оккам та його система політичних вчень. Розмежування політичної та церковної влади. Марсілій Падуанський та його концептуальне осмислення політичної влади в роботі «Захисник миру».

Обґрунтування англійського монархічного устрою в роботах Д. Монтеск'ю. «Похвала законам Англії».

Тема 7. Політичні вчення доби Відродження.

Економічний розвиток країн Європи у XIV ст. Італійські морські торгові республіки. Перша конституція Флоренції. Розвиток середземноморської торгівлі.

Н. Макіавеллі. Політика як наука. Підходи Н. Макіавеллі до вивчення політичних процесів. «Володар».

Венеціанська та Флорентійська модель державності. Гуманізм та його поширення

Утопічні ідеї пізнього Відродження як реакція на феодальний лад. Т. Мор та Т. Кампанелла. Утворення передумов Реформації.

Тема 8. Реформація в Європі. Нові підходи до осмислення державної влади.

Великі географічні відкриття, розвиток науки та техніки як передумова економічного підйому. Сутність ідей Реформації. Релігійний та політичний зміст Реформації. М. Лютер та його 95 тез як ідеологічна основа боротьби з папством. Ж. Кальвін та реалізація його поглядів в організації комун у Швейцарії. Т. Мюнцер та його теорія. «Мюнстерська комуна».

Результати Реформації в Європі. Аугсбургський мир. Нантський едикт. Контрреформація.

Генріх VIII та Реформація в Англії. Ідеологічне підґрунтя.

Жан Боден. «Шість книг про державу». Політична концепція поміркованої монархії у Франції.

Змістовий модуль 3. Модерна доба.

Тема 9. Формування політичних ідей в XVII ст.

Загальна характеристика політичного та економічного поступу держав Європи. Вплив «третього стану» на формування політики. Нідерландська буржуазна революція та її вплив на європейські країни.

Особливості розвитку політичної думки Англії. Місце Гоббса у розвитку світової політичної думки. У праці „Левіафан, або Матерія, форма і влада держави, церковної і громадянської” викладені основні положення політичної теорії Гоббса. Концепція „природного стану”. Егоїзм – домінуюча складова поведінки людини у природному стані. „Війна всіх проти всіх” – стисле визначення сутності природного стану. „Природний закон” – зумовлене розумом обмеження свободи. Співвідношення природного стану, природного права і природного закону. Інтерпретація Гоббсом змісту природних законів. Можливість формування уяви про природні закони як засобу уникнути взаємного винищення. Громадянська влада або держава як засіб забезпечення дії природних законів. Мета держави – покінчити з війною всіх проти всіх, гарантувати мир та безпеку. Образ держави як живої істоти. Держава як штучна людина. Тлумачення Гоббсом співвідношення держави і свободи.

Англійська буржуазна революція. «Біль про коріння та гілки», «Велика демонстрація». Влада індепендентів та її обґрунтування. Дж. Мільтон. Протекторат Англія та конституція. О. Кроумвель.

Д. Локк. «Два трактати про державне правління» – основний політичний твір Локка. Критика патерналістської теорії походження держави. Проблема співвідношення держави, суспільства і громадянина. Нетотожність політичної влади і суспільства. Додержавна фаза розвитку людства – природний стан. Тлумачення Локком теорії суспільного договору. Зміст політичної теорії Локка

полягає у визначенні меж діяльності держави. Проблема не відчужених прав людини. Свобода суджень як не відчужене право людини. Локк про розподіл влади як засіб недопущення тиранії у державі. Локк про необхідність дотримання законів для кожної людини у громадянському суспільстві.

Тема 10. Абсолютизм в Європі на межі XVII-XVIII ст. та його ідейне наповнення.

Владна реакція на Реформацію. Вплив буржуазних революцій в Англії та Нідерландах на країни Європи.

Школа природного права в Німеччині в XVII–XVIII ст. Самуель Пуфендорф, Християн Томазія, Готфільд Вільгельм Лейбніц, Християн Вольф. Ідейні витoki абсолютистської моделі Германських держав. Ідеологія німецького бюргерства.

Тема 11. Політичні вчення представників доби Просвітництва.

Значення терміну «Просвітництво». Загальна характеристика політичних режимів в країнах Європи у XVIII ст. Збільшення ваги гуманітарних знань. Вчені-енциклопедисти.

Основні ідеї праці Монтеस्क'є “Про дух законів”. Проблема генезису суспільства і поняття політичного закону. Конституційний проект Монтеस्क'є. Рівновага між виконавчою і законодавчою владами. Обмеження владних повноважень кожної з властей. Ліберальна програма Монтеस्क'є.

Розробка варіантів досягнення широкої соціальної згоди. “Консенсусна парадигма” організації влади на основі внутрішніх “ противаг”.

Ж.-Ж. Руссо. Інверсія поняття “природний стан” у Руссо порівняно з Гоббсом. Критика Руссо понять “право”, “влада”, “воля”, “сила”, “тиранія”, “відчуження”, “війна”, “народ”, “договір”.

Радикально-демократична парадигма влади Руссо – антитеза парадигми ліберальної демократії. Народний суверенітет – вираз колективної волі. Реалізація законодавчої влади через безпосереднє і загальне народне волевиявлення шляхом референдуму (плебісциту). Відмова від всіх представницьких форм правління. Неприйняття принципу розподілу влади. Система послідовного народоправства як альтернатива системі ліберальної державності. Уряд виконує волю суспільства.

Композиція влади Руссо: “суспільство – держава – особа”, в якому лімітованим елементом виступає особа, посередником – держава, а пануючим – суспільство.

П.А. Гольбах «Природна політика». К.А. Гельвецій «Про розум». Утопічний соціалізм Мельє, Морелі, Маблі, Бабефа.

Змістовий модуль 4. Політична думка другої половини XVII-першої половини XIX ст.

Тема 12. Обґрунтування боротьби за незалежність Північноамериканських колоній Англії.

Соціально-політичні передумови розвитку політичної думки США кінця XVIII ст. Економічний розвиток колоній.

Федералістський та республіканський напрямки політичної думки.

Декларація незалежності США. Дж. Вашингтон.

Політичні ідеї Б. Франкліна. Т. Джефферсон як визначний представник республіканської ідеології. Вплив ідей Руссо. Т. Джефферсон про теорію суспільного договору і природні, не відчужені права людини. Принцип свободи слова, думки.

Теорія державного будівництва. Дж. Медісон як визначний представник федералістського напрямку політичної думки США.

Дж. Медісон про розумну природу людини здібність до суспільного життя. Концепція держави і державного будівництва. Внесок О. Гамільтона у розвиток політичної теорії. Конституційні погляди Гамільтона.

Тема 13. Політичні ідеї часів Французької буржуазної революції.

Ідейні витoki революційного підйому у Франції. Ж.П. Марат, М. Робесп'єр, К. де Мулен. «Декларація прав людини та громадянина». Конституція 1791 р. Політичні концепції монархістів та республіканців. Від монархії до республіки. Пошуки моделі державного устрою під час революційних подій.

Встановлення влади Якобінців. Новий формат влади та ідеології (культ Верховного Божества).

Влада Наполеона Бонапарта. Проголошення імперії. Згуртування нації.

Тема 14. Консервативний напрямок політичних вчень у Європі першої половини XIX ст.

Режим реакції на революцію у Франції. Падіння режиму Наполеона Бонапарта. «Священний союз». Ж. Де Местр. Едмунд Бьорк. Принципи історизму в концепції Бьорка. Методологічний підхід до еволюції держави і способів суспільного перетворення. Ідея божественного визначення в поглядах Бьорка.

Людина – «релігійна тварина». Бьорк - один із засновників історичної школи права. Нерівність – основа суспільства. Приналежність суверенітету не народу, а парламенту. Народ як агент політичної системи – «штучне поняття». Заперечення демократії як форми правління.

Конституційний лад - породження національного духу і традицій. Е. Бьорк - прихильник реформ, поступового удосконалення структур і відносин.

Тема 15. Концептуальне висвітлення політичних ідей в роботах німецьких ідеалістів XIX ст.

Піднесення германських держав. Спроби поширення пруської гегемонії.

Критична філософія Іммануїла Канта й основні світоглядні і методологічні установки «Метафізичних початків вчення про право». Законослухняність – межовий обрій правопорядку. Вчення про державу і поділ влади. Зміна форм влади

– нормальне явище, яке має відбуватися шляхом реформ, за волею суверена. Поняття суверена стосовно автократії, аристократії і демократії. Обмеження влади суверена. Суверенітет природної і цивільної особи.

Концепція правової справедливості. Кант про недостатність просвітницького обґрунтування правопорядку. Кантівська концепція етичної автономії людини. Принципи строгого права як принципи державної довіри до моральної автономії людини. Справедливість як правова вимога. Правова справедливість і соціальний прогрес. Проект кантівського міжнародного договору. Вчення про вічний мир як вищу мету політики.

Встановлення миру можливо тільки за умов об'єднання усіх держав у федерацію на правових засадах. Формулювання принципу невтручання у справи суверенної держави.

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель. Громадянське суспільство – система функціональної залежності (“держава потреби”) і етичних обов'язків в рамках виробництва, обміну діяльністю, розподілу і споживання. Розподіл праці, диференціація і піднесення потреб як тенденції розвитку громадянського суспільства. Культура громадянського суспільства - універсальне середовище узагальнення приватних інтересів; співвідношення приватного і загального інтересу. Соціальна структура громадянського суспільства.

Державний устрій: конституційна монархія, урядова влада та їх функціональний взаємозв'язок. Зовнішній суверенітет держави. Визначення закону як оформлення права.

Змістовий модуль 5. Часи встановлення конституційних монархій.

Тема 16. Формування ліберальних концепцій політичного устрою в середині ХІХ ст.

Лібералізм як провідна течія французької політичної думки першої пол. ХІХ ст. та англійський утилітаризм. Переусвідомлення та переоцінка інтелектуальної спадщини представників епохи Просвітництва. Заперечення самостійної політичної ролі католицької церкви. Висока оцінка соціальної функції церкви.

Диференціація прав людини, в якій перше місце займає свобода. Антиетатизм – стрижень лібералізму. Роль держави зведена до мінімуму: чим менше вона втручається в економіку, тим краще для особи і суспільства в цілому. Перевага представницькій демократії як формі правління.

Теорія утилітаризму Ієремії Бентама. Прагнення поставити право на наукову основу. Визначення утиліти – корисності – в якості головного принципу розумної системи права. Аналіз механізмів людської поведінки, в основі якої закладено егоїзм. Концептуальне обґрунтування системи відносини між людьми, політичної і правової системи на засадах розумного егоїзму.

Класифікація права на цивільне, кримінальне і конституційне. Держава - конгломерат громадян, індивідів. Вільна реалізація особистих інтересів як найвище благо і завдання діяльності держави. Мінімізація втручання держави в приватний сектор соціуму. Представницька демократія як умова досягнення «загального блага». Розробка “Конституційного кодексу.

Формулювання принципів міжнародних відносин («План загального і вічного миру»). Концепція конфедеративного устрою світової спільноти – «загальної республіки».

Джон Стюарт Мілль. Спроба оновлення утилітаризму. Критика теоретичних позицій І. Бентама і відхід від атомізму. Мілль – супротивник класового розуміння соціалізму. Засудження системи приватної власності і найманої праці. Визначення індивідуальної свободи як права громадянина на автономію у всьому, що не заподіює суспільству шкоди. Виділення трьох сфер особистої свободи.

Система противаг у функціонуванні демократичної системи. «Концепція захисту меншості» Мілля. Взаємодія більшості й меншості.

Алексіс Шарль Анрі де Токвіль. Проблемні межі політичної теорії ХІХ ст. Сумісність свободі рівності. Політична свобода як вища цінність. Невідчужуваність прав людини – серцевина концепції Токвіля. Теза про самоцінність свободи. Головна умова свободи – характер і вірування людей, які визначають їх політичну поведінку. Оцінка небезпек суспільних трансформацій: егалітаризація, «тиранія більшості», адміністративна централізація влади, які разом можуть привести до встановлення деспотизму.

Тема 17. Формування концепцій соціалізму.

Збільшення ролі робітників в економіці європейських держав. Пошук нового формату організації влади та врахування інтересів різних верств населення. Класики утопічного соціалізму: К.-А. де Сен-Симон, Ш.Фур'є і Р.Оуен. Основні положення теорії утопічного соціалізму. Справедливе суспільство можливо побудувати без соціальних потрясінь і класової боротьби., шляхом просвітництва й класових перетворень. Клод Анрі де Рувруа Сен-Симон. Аналіз історії людства і проект суспільства майбутнього.

Суспільство майбутнього – промислове суспільство – буде засноване на науково і планово організованій крупній промисловості. Політика як наука про суспільство.

Тема 18. Марксизм.

Розвиток економіки германських держав. Значення революції 1848-1849 рр. Зародження і розвиток політичної теорії марксизму. Вплив ідей утопічного соціалізму на вчення Маркса.

Суспільно-політична діяльність Карла Маркса й Фрідріха Енгельса. Теоретичне і практичне підґрунтя марксизму: німецька класична філософія, англійська класична політична економія і утопічний соціалізм, політичний досвід революційних рухів, досягнення в галузі природничих наук і соціальних досліджень. Матеріалістське тлумачення історії – основа марксизму. Концепція класових інтересів, класовий підхід до суспільного життя. Марксистське тлумачення класів. Теорія пролетарської революції. Марксизм про сутність держави. Концепція відмирання держави. Теорія побудови комуністичного суспільства. Теорія диктатури пролетаріату.

Змістовий модуль 6. Становлення індустріального суспільства.

Тема 19. Політичні вчення в роботах М. Вебера.

Історичне підґрунтя та умови формування поглядів М. Вебера. Основа соціально-історичної методології Вебера – визнання боротьби, панування і насильства основою суспільного життя. Головні риси суспільства – конфлікти, суперечності, конкуренція. Світ – царина боротьби між індивідами і націями. “Ідеальний тип” М. Вебера в емпіричному аналізі матеріалу. Пояснення складних феноменів (держава, нація) через індивідуальну поведінку людини.

Політика як “зусилля, спрямовані на те, щоб брати участь у владі або впливати на розподіл влади між державами або між групами в рамках держави”. Сутність феномена влади. Поняття легітимності влади. Типи політичного панування. Постліберальне розуміння демократії як “функціональної системи вільного виробництва й вибору конкуруючих еліт і конкуруючих лідерів”. Критика бюрократичної системи пізньокапіталістичного суспільства. Модель плебісцитарної республіки. Класифікація партій на патронажні та ідеологічні.

Тема 20. Політичні вчення на межі XIX-XX ст.

Розвиток індустріального суспільства. Зміни в світоглядних концепціях в країнах Європи. «Політична формула» Гаetano Москі. Визначення еліти як «правлячого класу» – згуртованої компактно меншини, яка повністю монополізує владу, здійснює всі політичні функції. Ключ до влади у здібності меншини до організації. Взаємовідносини «правлячого класу» і «керованого класу». Порівнювання еліти з армією. Завдання політичної науки – дослідження умов існування політичного класу, стратегій утримання ним своєї влади, його організації і взаємовідношення з масами.

Теорія циркуляції еліт Вільфредо Парето. Поняття «еліти» в концепції Парето. «Правляча» та «не правляча» еліта в суспільстві. «Еквілібріум» як система рівноваги соціуму. Політичне життя – коловорот еліт. Пояснення виникнення еліти через психологічні чинники. Диференціація еліти на

«Залізний закон олігархії» Роберта Міхельса. Аналіз політичних партій з позицій теорії еліт. Держава може бути тільки організацією меншини.

Незворотність процесу переродження демократії в олігархію. Нездатність партійних мас до керування. Теза про депролетаризацію і антидемократизацію політичних лідерів. Відрив партійного апарату від рядових членів. Демократія – арена циркуляції партійних еліт.

Тема 21. Становлення політичної науки на початку XX ст.

Історичні умови розвитку держав на початку XX ст. Підходи до визначення політичної теорії. Місце політичних теорій у системі знань про політику. Їх порівняння, спільне та відмінне.

Співвідношення методу та методології у політичній науці, їх специфіка. Теоретико-методологічна еволюція політичної науки (за Д.Істоном, М.Дюверже, Г.Алмондом та Р.Далем).

Американська традиція розмежування понять policy, politics, political science. Західноєвропейська концептуалізація розмежування понять політики та політичного.

Політична наука у США: особливості та специфіка. Американська асоціація політичної науки. Концептуальні напрями політичних досліджень у США. Політична наука у вищій школі. Континентально-європейська політична наука: особливості та специфіка (Франція, Сполучене Королівство, Німеччина та ін.).

Обґрунтування імперської влади в Європі. Панамериканізм в США як доктрина поширення впливу на нові території.

Тема 22. Поступ нової генерації політичної думки після Першої світової війни.

Крах європейських імперій. Революції в Німеччині та Росії. Формування нових держав на уламках імперій. Новий світовий лад. В. Вільсон та його «14 тез». Формування авторитарних режимів. Тоталітаризм як соціальне-політичне явище. Теоретичні обґрунтування тоталітарної держави та історичний досвід.

Вплив світової економічної кризи на політичні режими. Обґрунтування політичних ідеологій в Італії, Німеччині, Іспанії.

Змістовий модуль 7. Післявоєнні концепти політичних вчень.

Тема 23. Політичні вчення середини ХХ ст.

Витоки формування ключових положень постбіхевіоралізму. Е. Корвін про «демократичну догму та майбутнє політичної науки». Біхевіоралізм в структурі політичної науки. Д. Істон про природу та особливості біхевіоралізму. Спільне та відмінне із позитивізмом. Коституюючі начала біхевіоралізму.

Основні етапи становлення та розвитку біхевіоралізму. Характеристика ключових переваг та недоліків напряму. Р. Даль про «біхевіоральний поворот» у політичній науці.

Чиказька школа політичної науки: представники та основні положення. Ч. Меріам про політичну науку: виклики та необхідності. «Сучасний стан дослідження політики», «Прогрес у політичному дослідженні».

Підхід до політики Г. Лассуела. Методологічні особливості. Людина політична. «Психопатологія і політика». Теорія комунікації та пропаганди. П. Лазарфельд і біхевіоральна революція. Основні теоретичні та методологічні інновації.

«Постбіхевіоральна революція»: причина та наслідки. Погляди Д. Істона. Постбіхевіоралізм у політичній науці: принципи та підходи. Функціонально-психологічна теорія «політичної підтримки».

Тема 24. Неоінституціоналізм в системі політичних вчень ХХ ст.

Повоєнне відновлення та розвиток демократичних режимів.

Риси домінуючих політичних теорій з 1950-х років за Дж. Марч і Й. Ольсен. причини появи неоінституціоналізму – основні методологічні принципи та дослідницькі проблеми. Імплементация в політичному житті.

Дж. Марч та Й. Олсен «Новий інституціоналізм: організаційні чинники у політичному житті». Постулати нового підходу. Ключові тези модернізації науки у новому інституціоналізмі. Шість сфер «порядку» застосування модернізованої теорії. Можливості зміни інститутів.

Історичний інституціоналізм. Підходи до тлумачення інституту та “стежка причинності”. Концепція інституційної еволюції Д.Норта. складові інститутів, джерела трансформації та причини неефективності.

Неоінституціоналізм раціонального вибору. Перешкоди та причини прийняття раціональних рішень у політиці. Теорія держави. Причина неефективності інститутів. Концепція організаційного ізоморфізму (П. Дімаджи та У. Пауелл).

Нормативний неоінституціоналізм. Ознаки та моделі поведінки. Теорія угод у нормативному неоінституціоналізмі. Соціологічний неоінституціоналізм.

Концепції інституційної динаміки та моделі інституційних змін. В. Меркель та А. Круасан про взаємодію формальних та неформальних інститутів у дефектних демократіях. Взаємодія формальних та неформальних інститутів за Г.Хелмке та С.Левитські.

Тема 25. Політична думка 1960-х рр. Теорія суспільного вибору.

Основні положення теорії суспільного вибору, її витоки та ключові ідеї, представники. Економічна політика Дж. Б'юкенена – основні принципи дослідження та аналізу.

Суспільний вибір в умовах прямої демократії. Модель медіанного виборця (median voter model) у різних інтерпретаціях, Е.Даунса зокрема. Суспільний вибір в умовах представницької демократії: особливості та специфіка. Характеристика парадоксу голосування та державних (урядових) «провалів».

Характеристика найпопулярніших різновидів у межах теорії суспільного вибору, зокрема розглядаються теорія конституційного вибору, теорія політичного ділового циклу, теорія ендогенного визначення економічної політики, теорія політичних ринків, а також концепція Е. Остром про еволюцію інституцій колективної дії.

Змістовий модуль 8. Політичні вчення 1960-1970-х рр.

Тема 26. Політична думка країн Азії у ХХ ст.

Зміни в колоніальній системі. Особливості історичного та політичного розвитку Індії на поч. ХХ ст. Громадсько-політична діяльність та релігійно-етичні переконання Магатма Ганді. Ненасильство – головний принцип політичної програми супротиву Ганді. Ідеалістична концепція індійського суспільства: федерація самокерованих громад – “сарводайя”.

Ідеолого-теоретичне підґрунтя політичних поглядів Джавахарлала Неру: гандійське вчення, соціал-демократичні й марксистські ідеї. Критика ідей гандизму. Розробка конституційних основ державності Індії. Супротив колоніальній системі й боротьба за право народів на самовизначення. Ауробінто Гхош та «теорія третього шляху».

Історичний розвиток Пакистану. З.А. Бхутто. «Бхутизм».

Повалення імператорської влади в Китаї. Комуністична ідеологія. Ідеї Мао Цзе Дуна та Ден Сяо Піна. Опоненти концепту Мао Цзе Дуна - Чень Дусю, Ван Мін. Поєднання капіталістичного та соціалістичного способу виробництва. Вплив Китаю на сусідні держави.

Світська влада в Туреччині. К. Ататюрк та його бачення шляху розвитку держави та поєднання ісламських традицій з світським компонентом. «6 принципів Ататюрка».

Тема 27. Ідеї державного устрою в країнах арабського Сходу.

Історичні умови розвитку країн регіону в ХХ ст. Суспільно-політична думка Ірану. Р.М. Хомейні та ідея ісламської держави.

М. Каддафі та критика демократії. Концепція «Джамахерії» в Лівії.

Модель держави в Іраку. С. Хусейн та його бачення соціалізму. Фундаментальний іслам. Ідеологія створення ІДІЛ. Поширення ідей панісламізму.

Тема 28. Ізраїльські концепції побудови держави.

Ідеологічне обґрунтування утворення єврейської держави. Витоки «сіонізму». Теодор Герцль. «Єврейська держава». В. Жаботинський – ідеолог агресивних методів розширення держави. Д. Бен-Гуріон та його концепція ізраїльського соціалізму. Голда Мейер. Державне будівництво та розширення кордонів держави.

Змістовий модуль 9. Сучасні політичні вчення та їх імплементація.

Тема 29. Політичний психоаналіз як напрям в політичних вченнях.

Зміни у ціннісних орієнтирах західного суспільства. Особливості розвитку країн Європи та Америки.

Основи політичного психоаналізу: основні теоретичні положення “класичного психоаналізу”, їх вплив на тлумачення політики та політичного, взаємообумовленість психічних та владних процесів. З. Фрейд про ірраціональну природу політики. Специфіка вияву контролю на первинних рівнях, та його екстраполяція у політиці. Еволюція шкіл психоаналізу, їх погляди на політику загалом та кореляція із “класичним” психоаналізом.

Концепція “колективного несвідомого” К. Г. Юнга. Теорія архетипів. А. Адлер про гіперкомпенсацію у політиці.

Політичний неофрейдизм К.Хорні. Гуманістична психологія про політику. Е. Фромм про втечу від свободи. Шляхи позитивного самовияву людини. Е.Фромм про психологію гуманістичної етики. Когнітивізм у політичній психології. Теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера.

Тема 30. Феноменологічні концепти політичних вчень.

Витоки формування ідей. Інформатизація сучасного суспільства.

К.Шмітт про «поняття політичного»: розрізнення із політикою загалом, специфіка формування та відносин у межах держави та соціуму. Акцент на формуванні ворога – природа та особливості статусу. Особливості політичної концепції К.Шмітта загалом.

Особливості творчого спадку Х.Арендт – вклад у розвиток політичної теорії, висхідні принципи дослідження політико-соціальних практик, політики та політичного загалом. Суть “*Vita activa*” за Х.Арендт. особливості співвідношення приватного та публічного, статус, значення та специфіка свободи, її формування та політичної форми самовияву, актуалізації.

Специфіка тоталітаризму за Х.Арендт: джерела ідейні основи. Особливості у формуванні натовпу та маси, суть принципу лідерства, відмінності класичних диктатур від сучасних версій тоталітаризму. Природа ідеології та терору і такому утворенні, функціонування влади та владних структур. Особливості ведення пропаганди та формування антисемітизму та інших практик виключення.

Тема 31. Еволюція Марксизму у другій половині ХХ ст. – Неомарксизм.

Основні причини перегляду класичного Марксизму. Дискурс супечерності із «класичним» Марксом та втіленням його ідей у практиці СРСР. Теоретичні особливості та ознаки напряду. Важливість “раннього” Маркса та філософії як форми переходу від економічних детермінант трансформації суспільства до культурно-політичного їх спектру.

Ключові положення ідей А. Грамші. Особливості творчого шляху автора, його погляди на економіку, фашизм, громадянське суспільство та ідеологію. Еволюція формування ідеології через гегемонізм. Роль інтелігенції у формуванні такого гегемонізму.

Ідеї «опредмечення суспільства» Д.Лукача, поступовості відчуження і машинізації існування. Погляди стосовно революційності пролетаріату, криз капіталізму.

Вчення антигуманістичного неомарксизму Л. Альтюссера. Антигуманістичне спрямування, теоретична особливість інтерпретації історичного та діалектичного матеріалізму. Тлумачення ідеології та шляхів революційної боротьби. Фрейд-марксизм В. Райха. Екзистенційний неомарксизм Ж.-П. Сартра.

Тема 32. «Франкфуртська школа» як критична теорія індустріального суспільства.

Основні положення концептуального осмислення сучасного політичного світу. Видатні представники: Теодор Адорно, Макс Горкгаймер, Герберт Маркузе, Еріх Фромм, Вальтер Беньямін, Лео Левенталь, Франц Леопольд Нейман, Фрідріх Поллок, Юрген Габермас, Оскар Негт.

Песимістичний марксизм М. Горкхаймера, “Діалектика Просвітництва”. Дослідження авторитаризму Т. Адорно. Специфіка маніфестування негативної діалектики. Концепція «Великої Відмови» Г. Маркузе, а також одновимірною суспільства та індивіда. Неомарксистський гуманізм Е. Фромма.

Тема 33. Глобалізм у політичних вченнях ХХ-ХХІ ст.

Витоки формування «глобалістських» вчень. Особливості осмислення глобальних центрів в країнах Європи. А.Г. Франк, І. Валлерстайн «Світ системна теорія». С. Амін: теорія «Залежного розвитку». Дж. Аррігі.

Концепція «Третього шляху» у поєднанні із ідеологією «Нових лівих». Соціальний капітал та роль держави на початку ХХІ ст.

6. Контроль навчальних досягнень

6.1 Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Семестр 1

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	4	4	4	4	3	3
Відвідування семінарських занять	1	3	3	4	4	3	3
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	3	30	4	40	3	30
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-		
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20	3	15
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-			
Разом			82	-	93	-	76
Максимальна кількість балів: 251							
Розрахунок коефіцієнта: $30/251 = 0,12$ (спільний іспит з дисц. «Політична історія світу»)							

Семестр 2

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 4		Модуль 5		Модуль 6	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	4	4	3	3	4	4
Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3	3	3
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-		
Робота на семінарському занятті	10	4	40	3	30	3	30
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-	-	-
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	3	15	4	20
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25

Виконання ІНДЗ	30						
Разом	-	93	-	76	-	82	
Максимальна кількість балів: 251							
Розрахунок коефіцієнта: $30/251 = 0,12$ (спільний іспит з дисц. «Історія політичної думки України)»							

Семестр 3

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 7		Модуль 8		Модуль 9	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекції	1	3	3	3	3	5	5
Відвідування семінарських занять	1	3	3	3	3	4	4
Відвідування практичних занять	1	-	-	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	3	30	3	30	4	40
Робота на практичному занятті	10	-	-	-	-		
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25
Виконання ІНДЗ	30	-					
Разом		-	76	-	76	-	99
Максимальна кількість балів: 251							
Розрахунок коефіцієнта: $60/251 = 0,24$							

6.2 Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
Семестр 1		22	55
Змістовий модуль 1. Політичні вчення у Давні часи.		8	20
1	Тема 1. Вступ до історії зарубіжних політичних вчень. 1. Підходи до періодизації історії та політичної думки. 2. Географічна та історична специфікація політичної думки цивілізаційних центрів.	2	5
2	Тема 2. Політичні вчення в країнах Давнього Сходу. 1. Мистецтво політичного управління у легістів і роль законів у політичному устрої. 2. Політичні вчення у часи Цинь Шихуанді.	2	5
3	Тема 3. Політична думка в Давній Греції. 1. Політична думка доби Еллінізму. 2. Поширення елліністичної концепції політичного устрою на Сході.	2	5

4	Тема 4. Політичні вчення Давнього Риму. 1. Загальні риси римської політичної думки та її взаємозв'язок з давньогрецькими політичними вченнями. 2. Державно-політичні погляди римських стоїків.	2	5
Змістовий модуль II. Політична думка Середньовіччя.		8	20
5	Тема 5. Ранньосередньовічні концепції політичного устрою держав. 1. Візантійська традиція влади. «Стратегікони». 2. Формування зовнішньополітичних концепцій Візантії та поширення християнства.	2	5
6	Тема 6. Еволюція політичних вчень у XIII-XV ст. 1. Марсілій Падуанський та його концептуальне осмислення політичної влади в роботі «Захисник миру».	2	5
7	Тема 7. Політичні вчення доби Відродження. 1. Утопічні ідеї пізнього Відродження як реакція на феодальний лад. Т. Мор та Т. Кампанелла. 2. Утворення передумов Реформації.	2	5
8	Тема 8. Реформація в Європі. Нові підходи до осмислення державної влади. 1. Жан Боден. «Шість книг про державу». 2. Політична концепція поміркованої монархії у Франції.	2	5
Змістовий модуль III. Модерна доба.		6	15
9	Тема 9. Формування політичних ідей в XVII ст. 1. Д. Локк. «Два трактати про державне правління»	2	5
10	Тема 10. Абсолютизм в Європі на межі XVII-XVIII ст. та його ідейне наповнення. 1. Ідейні витoki абсолютистської моделі Германських держав. 2. Ідеологія німецького бюргерства.	2	5
11	Тема 11. Політичні вчення представників доби Просвітництва. 1. П.А. Гольбах «Природна політика». 2. К.А. Гельвецій «Про розум».	2	5
Семестр 2		22	55
Змістовий модуль IV. Політична думка другої половини XVII-першої половини XIX ст.		8	20
12	Тема 12. Обґрунтування боротьби за незалежність Північноамериканських колоній Англії. 1. Дж. Медісон про розумну природу людини здібність до суспільного життя	2	5
13	Тема 13. Політичні ідеї часів Французької буржуазної революції. 1. Влада Наполеона Бонапарта. Проголошення імперії. Згуртування нації.	2	5
14	Тема 14. Консервативний напрямок політичних вчень у Європі першої половини XIX ст. 1. Е. Бьорк - прихильник реформ, поступового удосконалення структур і відносин.	2	5
15	Тема 15. Концептуальне висвітлення політичних ідей в роботах німецьких ідеалістів XIX ст. 1. Кант про недостатність просвітницького обґрунтування правопорядку. 2. Кантівська концепція етичної автономії людини.	2	5
Змістовий модуль V. Часи встановлення конституційних монархій.		6	15

16	Тема 16. Формування ліберальних концепцій політичного устрою в середині XIX ст. 1.Алексіс Шарль Анрі де Токвіль. 2.Проблемні межі політичної теорії XIX ст. Сумісність свободи рівності.	2	5
17	Тема 17. Формування концепцій соціалізму. 1.Клод Анрі де Рувруа Сен-Симон. 2.Аналіз історії людства і проект суспільства майбутнього	2	5
18	Тема 18. Марксизм. 1.Марксизм про сутність держави. Концепція відмирання держави. 2.Теорія побудови комуністичного суспільства.	2	5
Змістовий модуль 6. Становлення індустріального суспільства.		8	20
19	Тема 19. Політичні вчення в роботах М. Вебера. 1.Критика бюрократичної системи пізньокапіталістичного суспільства. 2.Модель плебісцитарної республіки.	2	5
20	Тема 20. Політичні вчення на межі XIX-XX ст. 1.«Залізний закон олігархії» Роберта Міхельса.	2	5
21	Тема 21. Становлення політичної науки на початку XX ст. 1.Американська традиція розмежування понять policy, politics, political science.	2	5
22	Тема 22. Поступ нової генерації політичної думки після Першої світової війни. 1.Тоталітаризм як соціальне-політичне явище. 2.Теоретичні обґрунтування тоталітарної держави та історичний досвід.	2	5
Семестр 3		12	55
Змістовий модуль 7. Післявоєнні концепти політичних вчень		3	15
23	Тема 23. Політичні вчення середини XX ст. 1.«Постбіхевіоральна революція»: причина та наслідки. 2.Погляди Д.Істона.	1	5
24	Тема 24. Неоінституціоналізм в системі політичних вчень XX ст. 1. Концепції інституційної динаміки та моделі інституційних змін. В. Меркель та А. Круасан про взаємодію формальних та неформальних інститутів у дефектних демократіях.	1	5
25	Тема 25. Політична думка 1960-х рр. Теорія суспільного вибору. 1.Економічна політика Дж. Б'юкенена – основні принципи дослідження та аналізу.	1	5
Змістовий модуль 8. Політичні вчення 1960-1970-х рр.		3	15
26	Тема 26. Політична думка країн Азії у XX ст. 1. Світська влада в Туреччині. К. Ататюрк та його бачення шляху розвитку держави та поєднання ісламських традицій з світським компонентом. 2. «6 принципів Ататюрка.	1	5
27	Тема 27. Ідеї державного устрою в країнах арабського Сходу. Ідеологія створення ІДІЛ. Поширення ідей панісламізму.	1	5
28	Тема 28. Ізраїльські концепції побудови держави. 1. Д. Бен-Гуріон та його концепція ізраїльського соціалізму.	1	5
Змістовий модуль 9. Сучасні політичні вчення та їх імплементація.		6	25
29	Тема 29. Політичний психоаналіз як напрям в політичних вченнях. 1.Політичний неофрейдизм К.Хорні. 2.Теорія когнітивного дисонансу Л.Фестінгера.	1	5
30	Тема 30. Феноменологічні концепти політичних вчень. 1.Особливості творчого спадку Х.Арендт – вклад у розвиток політичної теорії	1	5

31	Тема 31. Еволюція Марксизму у другій половині ХХ ст. – Неомарксизм. 1. Вчення антигуманістичного неомарксизму Л. Альтюссера.	1	5
32	Тема 32. «Франкфуртська школа» як критична теорія індустріального суспільства. 1. Песимістичний марксизм М. Горкхаймера, «Діалектика Просвітництва».	1	5
33	Тема 33. Глобалізм у політичних вченнях ХХ-ХХІ ст. 1. Концепція «Третього шляху» у поєднанні із ідеологією «Нових лівих». Соціальний капітал та роль держави на початку ХХІ ст.	2	5
Усього годин		56	

Критерії оцінювання – кожна робота оцінюється у 5 балів.

№ з/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів
1	Глибина і повнота розкриття завдань	2 бали
2	Повнота використання рекомендованої літератури	1 бали
3	Обґрунтування висновків	0,5 бали
4	Грамотність, стиль викладу, оформлення роботи	1 бал
5	Обсяг виконаної роботи	0,5 бал

6.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

Форма проведення модульного контролю: виконання письмового завдання, спрямованого на формування творчих здібностей, здатності до узагальнень та надання самостійних оцінок подіям та явищам. Максимальна кількість балів за кожену роботу дорівнює 25 балам.

6.4 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

У процесі оцінювання навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

- Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, усний іспит. Методи письмового контролю: модульне письмове тестування; підсумкове письмове тестування, реферат.
- Комп'ютерного контролю: тестові програми.
- Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- систематичність відвідування занять;
- своєчасність виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;

- якість виконання навчальних і індивідуальних завдань;
- самостійність виконання;
- творчий підхід у виконанні завдань;
- ініціативність у навчальній діяльності;
- виконання тестових завдань.

6.5 Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.

Питання до іспиту.

1. Визначення та етимологія термінів «політика», «політичні вчення», «ідеологія».
2. Історичні умови формування світоглядних концепцій та витоки політичних ідей.
3. Сократ про етичні принципи політичного життя.
4. Мистецтво політичного управління у легістів і роль законів у політичному устрої.
5. Загальна характеристика політичних поглядів Платона.
6. Політична думка доби Еллінізму.
7. Суспільно-політична діяльність Солона. Введення поміркованої цензової демократичної форми правління.
8. Аврелій Августин та його християнська концепція політичного устрою.
9. Політико-правове вчення Арістотеля. Афінська Політія.
10. Державно-політичні погляди римських стоїків.
11. Формування станово-представницької монархії в державах Європи.
12. Політичні вчення Фоми Аквінського.
13. Вільям Оккам та його система політичних вчень. Розмежування політичної та церковної влади.
14. Марсілій Падуанський та його концептуальне осмислення політичної влади в роботі «Захисник миру».
15. Обґрунтування англійського монархічного устрою в роботах Д. Монтеस्क'ю. «Похвала законам Англії».
16. Утопічні ідеї пізнього Відродження як реакція на феодальний лад. Т. Мор та Т. Кампанелла.
17. Жан Боден. «Шість книг про державу». Політична концепція поміркованої монархії у Франції.
18. Місце Т. Гоббса у розвитку світової політичної думки.
19. Значення терміну «Просвітництво». Загальна характеристика політичних режимів в країнах Європи у XVIII ст.
20. Основні ідеї праці Монтеस्क'є «Про дух законів».
21. Конституційний проект Ш. Монтеस्क'є.
22. Т. Джефферсон про теорію суспільного договору і природні, не відчужені права людини.

23. Ідейні витoki революційного підйому у Франції. Ж.П. Марат, М. Робесп'єр
24. Критична філософія Іммануїла Канта й основні світоглядні і методологічні установки «Метафізичних початків вчення про право».
25. Теорія утилітаризму Ієремії Бентама.
26. Суспільно-політична діяльність Карла Маркса й Фрідріха Енгельса.
27. Історичне підґрунтя та умови формування поглядів М. Вебера.
28. Теорія циркуляції еліт Вільфредо Парето.
29. «Постбіхевіоральна революція»: причина та наслідки.
30. Дж. Марч та Й. Олсен «Новий інституціоналізм: організаційні чинники у політичному житті».

6.6 Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом: 270 год., із них: лекції – 66 год., семінарські заняття – 60 год., модульний контроль – 18 год., самостійна робота – 56 год., семестровий контроль 70 год.

Семестр 1

Теми	T.1	T.2	T.3	T.4	T.5	T.6	T.7	T.8	T.9	T.10	T.11
Лекції (теми, бали)	Л.1 (1 б.)	Л.2 (1 б.)	Л.3 (1 б.)	Л.4 (1 б.)	Л.5 (1 б.)	Л.6 (1 б.)	Л.7 (1 б.)	Л.8 (1 б.)	Л.9 (1 б.)	Л.10 (1 б.)	Л.11 (1 б.)
Семінарські заняття (теми, бали)		С1. (11 б.)	С.2 (11 б.)	С.3 (11 б.)	С.4 (11 б.)	С.5 (11 б.)	С.6 (11 б.)	С.7 (11 б.)	С.8 (11 б.)	С.9 (11 б.)	С.10 (11 б.)
Самостійна робота	СР до Т 1 (5 б.)	СР до Т 2 (5 б.)	СР до Т 3 (5 б.)	СР до Т 4 (5 б.)	СР до Т 5 (5 б.)	СР до Т 6 (5 б.)	СР до Т 7 (5 б.)	СР до Т 8 (5 б.)	СР до Т 9 (5 б.)	СР до Т 10 (5 б.)	СР до Т 11 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)				МКР 3 (25 балів)			
Семестровий контроль	екзамен (40 балів)										

Семестр 2

Теми	T.12	T.13	T.14	T.15	T.16	T.17	T.18	T.19	T.20	T.21	T.22
Лекції (теми, бали)	Л.12 (1 б.)	Л.13 (1 б.)	Л.14 (1 б.)	Л.15 (1 б.)	Л.16 (1 б.)	Л.17 (1 б.)	Л.18 (1 б.)	Л.19 (1 б.)	Л.20 (1 б.)	Л.21 (1 б.)	Л.22 (1 б.)
Семінарські заняття (теми, бали)	С12 (11 б.)	С13 (11 б.)	С.14 (11 б.)	С.15 (11 б.)	С.16 (11 б.)	С.17 (11 б.)	С.18 (11 б.)	С.19 (11 б.)	С.20 (11 б.)	С.21 (11 б.)	

Самостійна робота	СР до Т 12 (5 б.)	СР до Т 13 (5 б.)	СР до Т 14 (5 б.)	СР до Т 15 (5 б.)	СР до Т 16 (5 б.)	СР до Т 17 (5 б.)	СР до Т 18 (5 б.)	СР до Т 19 (5 б.)	СР до Т 20 (5 б.)	СР до Т 21 (5 б.)	СР до Т 22 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)				МКР 2 (25 балів)			МКР 3 (25 балів)			
Семестровий контроль	екзамен (40 балів)										

Семестр 3

Теми	Т.23	Т.24	Т.25	Т.26	Т.27	Т.28	Т.29	Т.30	Т.31	Т.32	Т.33
Лекції (теми, бали)	Л.23 (1 б.)	Л.24 (1 б.)	Л.25 (1 б.)	Л.26 (1 б.)	Л.27(1 б.)	Л.28(1 б.)	Л.29(1 б.)	Л.30 (1 б.)	Л.31 (1 б.)	Л.32 (1 б.)	Л.33 (1 б.)
Семинарські заняття (теми, бали)	С.23 (11 б.)	С.24 (11 б.)	С.25 (11 б.)	С.26 (11 б.)	С.27 (11 б.)	С.28 (11 б.)	С.29 (11 б.)		С.31 (11 б.)	С.32 (11 б.)	С.33 (11 б.)
Самостійна робота	СР до Т 23 (5 б.)	СР до Т 24 (5 б.)	СР до Т 25 (5 б.)	СР до Т 26 (5 б.)	СР до Т 27 (5 б.)	СР до Т 28 (5 б.)	СР до Т 29 (5 б.)	СР до Т 30 (5 б.)	СР до Т 31 (5 б.)	СР до Т 32 (5 б.)	СР до Т 33 (5 б.)
Поточний контроль (вид, бали)	МКР 1 (25 балів)			МКР 2 (25 балів)			МКР 3 (25 балів)				
Семестровий контроль	екзамен (40 балів)										

8. Рекомендовані джерела

- Adam Ch. and Dercon S. The Political Economy of Development: An Assessment // Oxford Review of Economic Policy, Volume 25, Number 2, 2009, p.173–189.
- Bonardi J.-Ph., Hillman A.J. and Keim G.D. The Attractiveness of Political Markets: Implication for Firm Strategies // Academy of Management Review, 2005, v.30, no.2, p.397–413.
- Castanheira M., Nicodème G. and Profeta P. On the Political Economics of Tax Reforms: Survey and Empirical Assessment // Condorcet Center for Political Economy Working Paper no.2012-08-ccr, March 2012.
- Laclau E., Mouffe Ch. Hegemony and socialist strategy : towards a radical democratic politics / Ernesto Laclau, Chantal Mouffe; translated by Winston Moore and Paul Cammack. — London : Verso, 1985. — 197 p.
- March J., Olsen J. The Logic of Appropriateness // Arena Working Papers (Center for European Studies, University of Oslo). — 2004. — WP04/09. — [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.arena.uio.no/publications/wp04_9.pdf.
- Michael M. Atkinson. Policy, Politics and Political Science // [Електронний ресурс] — Режим доступу : http://www.schoolofpublicpolicy.sk.ca/documents/other/2013.06.19_CPSA%20Presidential%20Address.pdf
- Mouffe Chantal. The return of the political / Chantal Mouffe. — London ; New York : Verso, 1993. — vii, 156 p.
- Адорно Т. Исследование авторитарной личности. — М.: Серебряные нити, 2001. — 416 с.
- Алексеева Т.А. Современные политические теории / Т.А. Алексеева. — М. : МГИМО, РОССПЭН, 2007. — 464 с.
- Алмонд Г. Политическая наука: история дисциплины // Политическая наука: новые направления/ Ин-т «Открытое общество»; Под ред. Гудина Р., Клингеманна Х.-Д., Науч.ред. рус. изд. Шестопап Е.Б. — М.; Вече, 1999. — 815 с. Пер. изд.: A new handbook political science. — Oxford, 1996.

11. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування про походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон; [пер. з англ. В. Морозова] - К. : Критика, 2001. - 271 с.
12. Андерсон П. Размышления о западном марксизме; На путях исторического материализма М.: Интер-Версо, 1991.— 272 с.
13. Арендт Х. Истоки тоталитаризма / Пер. с англ. Борисовой И. В. и др.; послесл. Давыдова Ю. Н.; под ред. Ковалевой М. С., Носова Д. М. — М.: ЦентрКом, 1996.
14. Бадью А. Мета/Политика: Можно ли мыслить политику?: Краткий курс метаполитики / Пер. с фр. Скуратова Б., Голубович К. под ред. Никифорова О. — М.: Логос, 2005. — 240 с.
15. Байме К. Політичні теорії сучасності / Клаус фон Байме ; [пер. з нім. М. Култаєвої, М. Бойченка]. — К. : Стилос, 2008. — 396 с.
16. Бурдьє П. Социология политики / П. Бурдьє; [пер. с фр., сост., общ. ред. и предисл. Н. А. Шматко]. - М. : Socio-Logos, 1993. - 336 с.
17. Ван Дейк Т. Дискурс и власть: Репрезентация доминирования в языке и коммуникации. Пер. с англ. — М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2013. — 344 с.
18. Вахштайн В. Теория фреймов и социология повседневности. СПб.: Изд-во Европейского ун-та, 2011.
19. Вахштайн В. Фрейм-анализ как политическая теория // Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/freym-analiz-kak-politicheskaya-teoriya>
20. Гарбадин А. Специфіка методологічного застосування постмодернізму у межах політичної науки / Гарбадин А. // Вісник СевНТУ : зб. наук. праць, 2011. – Вип. 123. – С. 45-49. – (Серія «Політологія»).
21. Грамши А. Искусство и политика // Электронный ресурс] – Режим доступа : http://royallib.com/book/gramshi_antonio/iskusstvo_i_politika.html
22. Грамші А. В'язничні зошити. Вибрані записи / А. Грамші [пер. з італ. Р. Тиси]. - К. : Вперед, 2014. - 241 с.
23. Дегтерев Д. Зарубежные работы по теории игр // <http://www.intertrends.ru/twenty/006.htm>
24. Делёз Ж. Анти-Эдип: Капитализм и шизофрения / Ж. Делёз, Ф. Гваттари ; [пер. с фр. и послесл. Д. Кралечкина; науч. ред. В. Кузнецов]. – Екатеринбург : У-Фактория, 2007. – 672 с.
25. Демчишак Р. Наукові підходи до розуміння сутності поняття «політичний інститут» // <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/28368/1/003-009-014.pdf>
26. Енциклопедія політичної думки. / Пер. з англ. — К.: Дух і Літера, 2000.- 472 с.
27. Жижек С. О насилии. М.: Издательство «Европа», 2010. — 184 с.
28. Жижек С. Против прав человека // Электронный ресурс] – Режим доступа : <https://fmbooks.files.wordpress.com/2010/08/zizek-text.pdf>
29. Ильин М. В. Политический дискурс: слова и смыслы (Государство) / М. В. Ильин // Полис. – 1994.
30. Институциональная политология: Современный институционализм и политическая трансформация России. Под редакцией С.В. Патрушева. — М.: ИСП РАН, 2006. — 600 с.
31. Истон Д. Политическая наука в Соединенных Штатах: прошлое и настоящее // [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://ravroz.ru/files/eastonpoliticalscience.pdf>
32. Кармазіна М.«Інститут» та «інституція» : проблема розрізнення понять / М. Кармазіна, О. Шурбована // Політичний менеджмент. - 2006. - № 4. - С. 10-19.
33. Кастельс,М. Становление общества сетевых структур / М. Кастельс // Новая постиндустриальная волна на Западе. Антология / под ред. В.Л. Иноземцева. – Москва: Academia, 1999. – С. 494-505
34. Колодій А. Політична трансформація в Україні: інституції та люди // Ефективність державного управління. Збірник наукових праць. – Вип. 12. – Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2007. – С. 205-211.
35. Корнієнко В. О., Денисюк С. Г., Шиян А. А. Моделювання процесів у політико-комунікативному просторі: Монографія. – Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2010. – 209 с.
36. Корюшкин А. Фрэнсис Либер – первый профессор политологии // <http://www.politex.info/content/view/718/30/>
37. Крауз-Мозер Б. Теории политики. Методологические принципы / Б. Крауз-Мозер ; [пер. с польск]. — Х. : Изд-во Гуманитарный Центр, 2008. — 256 с.
38. Лассуэлл Г. Д. Психопатология и политика. Монография / Пер с англ Т. Н. Самсоновой, Н. В. Коротковой – М. Издательство РАГС, 2005 - 352 с.

39. Лассуэлл Г. Д. Техника пропаганды в мировой войне// [Электронный ресурс] – Режим доступа : https://vk.com/doc182701393_353388221?hash=91ee3c4a639ab137e5&dl=b7362dcf229c9aea7e
40. Лиотар Ж. -Ф. Состояние постмодерна / Ж. -Ф. Лиотар ; [пер. с фр. Н. А. Шматко]. – М. : Ин-т экспериментальной социологии ; СПб. : Алетейя, 1998. – 160 с.
41. Лукач Г. История и классовое сознание. Исследования по марксистской диалектике / Г. Лукач ; [пер. с нем. С. Н. Земляного] - М. : Логос-Альтера, 2003. - 416 с.
42. Луман Н. Реальність мас-медіа / Н. Луман; за ред. В. Іванова та М. Мінакова. - К. : ЦВП, 2010. - 158 с.
43. Мазин В. Введение в Лакана // [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://royallib.com/book/mazin_viktor/vvedenie_v_lakana.html
44. Макаров М. Теории дискурса / М. Макаров. – М. : ИТДГК «Гнозис», 2003. – 280 с.
45. Маркузе Г. Одновимірна людина. Дослідження ідеології розвинутого індустріального суспільства (глави з книги) / Г. Маркузе ; [пер. з англ. В. Курганського] // Сучасна зарубіжна соціальна філософія: Хрестоматія. - К. : Либідь, 1996. - С. 87-134.
46. Маркузе Г. Разум и революция. СПб: «Владимир Даль», 2000. — 541 с.
47. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. Киев: Государственная библиотека Украины для юношества, 1995. — 314 с.
48. Меркель В., Круассан А. Формальные и неформальные институты в дефектных демократиях // Полис. – 2002. – № 1. – С. 6–17; № 2. – С. 20-30.
49. Мерриам Ч. Новые аспекты политики / Ч. Мерриам // Антология мировой политической мысли : В 5 т. - Т. 2. - М. : Мысль, 1997. - С. 176-184.
50. Мидтбё Т. Дилемма заключенного. Парадоксы рационального выбора // Теория и методы в современной политической науке: Первая попытка теоретического синтеза/ под ред. С.У. Ларсена. М., 2009. С. 190-212.
51. Муфф Ш. Карл Шмитт и парадокс либеральной демократии // [Электронный ресурс] режим доступа: <http://www.ruthenia.ru/logos/number/45/12.pdf>
52. Мюллер Дэнис С. Теория общественного выбора [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://gallery.economicus.ru/cgi-bin/frame_rightn_newlife.pl?type=school&links=./school/pubchoice/lectures/pubchoice_11.txt&img=brief.gif&name=pubchoice
53. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки / Д. Норт. - К. : Основи, 2000. - 198 с.
54. Норт, Д. Понимание процесса экономических изменений [Текст] / пер. с англ. К. Мартынова, Н.Эдельмана; Гос. ун-т —Высшая школа экономики. —М.: Изд. дом Гос. ун-та —Высшей школы экономики, 2010. — 256 с. // [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://vnp-politstudies.nethouse.ru/static/doc/0000/0000/0134/134201.dplf8s4wfj.pdf>
55. Нуреев Р. Теория общественного выбора. Курс лекций. Москва: ГУ ВШЭ, 2005, 531 с. // [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://ecsocman.hse.ru/text/19208268/>
56. Питерс Б. Г. Политические институты : вчера и сегодня / Б. Г. Питерс // Политическая наука : новые направления / [пер. с англ.]. - М. : Вече, 1999. - С. 218-261.
57. Политическая наука. Новое направление ; [пер. с англ.]. — М. : Вече, 1999. — 798 с.
58. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. Ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.] – Львів : «Новий Світ-2000», 2016. – Т. 1. – 516 с.
59. Райх В. Психология масс и фашизм. — М.: «Университетская книга», 1997. — 380 с.
60. Рансьер, Ж. До и после 11 сентября: Разрыв в символическом строе? / Пер. В. Лапицкого // Мир в войне: победители/побежденные. 11 сентября 2001 года глазами французских интеллектуалов: Антология. — М.: Фонд научных исследований «Прагматика культуры», 2003. — 204 с.
61. Рансьер, Ж. Несогласие: Политика и философия = La mésentente: Politique et philosophie / Пер. и прим. В. Е. Лапицкого. — СПб.: Machina, 2013. — 192 с.
62. Романюк А. Основні етапи розвитку політичної думки у ХХ ст. // Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії. 2010. Вип. 1. – С.19-28.

63. Ротар Н. Методологічні проблеми дослідження політичної участі в період постбіхевіоризму / Н. Ротар // Вісн. Львів. ун-ту ім. Івана Франка. Серія: «Філософ.-політолог. студії». - 2010. - Вип. 1. - С. 79-87.
64. Тилли Ч. Принуждение, капитал и европейские государства. 990–1992 гг. / Пер. с англ. Менской Т. Б. М.: Издательский дом «Территория будущего», 2009. (Серия «Университетская библиотека Александра Погорельского»). — 328 с. // [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://socioline.ru/files/5/316/tilli_3.pdf
65. Тоффлер, Э. Метаморфозы власти: знание, богатство и сила на пороге века / Э. Тоффлер. – Москва: АСТ, 2001. – 669 с.
66. Филлипс Л. Дж. Дискурс-анализ. Теория и метод [пер. с англ.]. / Л. Дж. Филлипс, М. В. Йоргенсон – Х. : Гуманитарный Центр, 2004. – 336 с.
67. Хелмке Г, Левитски С. Неформальные институты и сравнительная политика. Основные направления исследований // [Электронный ресурс] – Режим доступа : http://intelros.ru/pdf/prognosis2_07/Helmke.pdf
68. Хоркхаймер М., Адорно Т. Диалектика Просвещения : Филос. фрагменты. — М.: Медиум, 1997. — 310 с.
69. Шелер М. Формы знания и общество: сущность и понятие социологии культуры // Теоретическая социология. М.: Книжный дом «Университет», 2002.
70. Шмитт К. Диктатура. От истоков современной идеи суверенитета до пролетарской классовой борьбы / Пер. с нем. Ю. Коринца под ред. Д. Кузницына. — СПб.: Наука, 2005. — 326 с.
71. Шмитт К. Левиафан в учении о государстве Томаса Гоббса. // [Электронный ресурс] – Режим доступа : <http://www.twirpx.com/file/229752/>
72. Шмитт К. Понятие политического // Вопросы социологии. — 1992. — № 1. — С. 35—67. // [Электронный ресурс] режим доступа: samgutgp.narod.ru/shmitt.rtf
73. Шмитт К. Теория партизана: Промежуточное замечание по поводу понятия политического / Пер. с немецкого Ю. Ю. Коринца. — М.: Праксис, 2007. — 304 с.
74. Эрроу К. Коллективный выбор и индивидуальные ценности / К. Дж. Эрроу. - М. : ГУ ВШЭ, 2004. - 201 с.
75. Юнг К. Г. Архетипи і колективне несвідоме / К. Г. Юнг ; [пер. з нім. К. Котюк ; наук. ред. укр. вид. О. Фешовець]. – Л. : Астролябія, 2012. – 588 с.
76. Юнг К. Г. Душа и миф. Шесть архетипов / К. Г. Юнг ; [пер. с мова А. Спектор]. – М. : АСТ, Харвест, 2005. – 400 с.
77. Юнг К. Г. Психология бессознательного / К. Г. Юнг ; [пер. с мова прізвище]. – М. : Канон, 1994. – 320 с.
78. Юнг К. Г. Психологічні типи / К. Г. Юнг. – Л. : Астролябія, 2010. – 692 с.

9. Додаткові ресурси

1. <http://www.nibu.kiev.ua/> - Національна історична бібліотека.
2. <http://exlibris.org.ua/> - українська історична бібліотека.
3. <http://www.istmira.com> – сайт присвячений світовій історії.